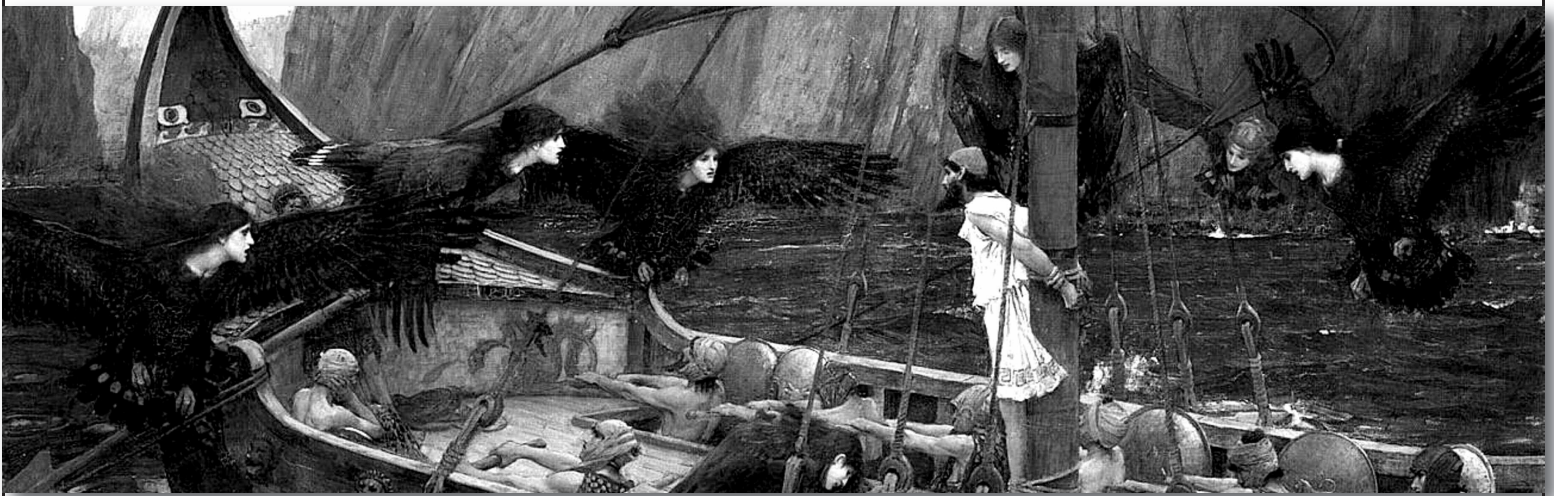

Ακούγοντας τις “μέλισσες του αόρατου” ...

Τα «Ανεμώλια» του Ισίδωρου Ζουργού - μια ανάγνωση

μνήμη Δημοσθένη Κεραττοσόγλου

Β' ΜΕΡΟΣ

Αποφασίζουν λοιπόν οι εταίροι να ξεκινήσουν αυτό το περιπετειώδες ταξίδι. Ξέρουν πως φεύγουν μα δεν ξέρουν προς τα πού. Τουλάχιστον όχι όλοι. Ταξιδεύοντας στο Αιγαίο, εκεί πρόκειται να μάθουν. Πρώτα καλούνται να κλείσουν τις επαφές με τον έξω κόσμο. Κερί στα αυτιά τους τ' απενεργοποιημένα κινητά, ο όρκος-υπόσχεση, η αδάμαστη-ακατανίκητη επιθυμία να φύγουν. Καμιά σειρήνα για την επιστροφή και καμιά ανάγκη πια δεν θα τραγουδήσει το κάλεσμά της. Κλείνουν όλοι τα κινητά με εντολή του αρχηγού. Κι όμως κάποιος πρόκειται να πεθάνει μ' ένα κινητό κολλημένο στο αυτί του ακούγοντας μονάχα βρισιές και κατάρες...

Όπως παρατηρεί ο συγγραφέας Δημήτρης Δημητριάδης σε σχολιασμό¹⁴, πάνω σε δική του μετάφραση της Ελένης του Ευριπίδη, «όλοι οι σύντροφοι στην εκστρατεία της Τροίας πάσχουν από Ελένη». Έχουν μολυνθεί από αυτήν. Η Ελένη και ο θάνατος έχουν δεθεί άρρηκτα εις τον αιώνα. Πολύ εύστοχα λοιπόν και καιρία παραφράζει τα παραπάνω με τη φράση: «Η έλξη του έρωτα και το έλκος τους θανάτου». Αυτή είναι όλο κι όλο η εκστρατεία στην Τροία. Και η διττή ετούτη εκστρατεία τι είναι; Το εμβληματικό πρόσωπο του έρωτα η Ελένη Νοταρά των ονείρων -κι όχι μόνον του Χρήστου- κάτοικος Λέσβου, γιατρός κατά το επάγγελμα, και παντρεμένη με κάποιον άνθρωπο του υποκόσμου της Αθηναϊκής νύχτας, αποφασίζει να επανορθώσει τα

λάθη της και να φύγει από το νησί. Ν' αλλάξει τη ζωή της. Παρασέρνει σ' αυτή τη χίμαιρά την μικρή ομάδα των φίλων της νεότητάς της. Η Ρόδος είναι η πρόφαση. Εκεί δεν πρόκειται να φτάσουν ποτέ οι εταίροι. Η Μυτιλήνη και η δική της Ελένη, ενώ σχεδιάζεται και μοιάζει με παρένθεση, είναι η κατάληξη του ταξιδιού που θα σφραγίσει δραματικά και τη λήξη της περιπέτειας των συντρόφων.

Του **ΝΩΝΤΑ ΤΣΙΓΚΑ**.....
etsigas@the.forthnet.gr

Και τι είναι η Ρόδος; Είναι η ανάμνηση της αποχαιρετιστήριας σχολικής εκδρομής στα δεκαεπτά. Η πρώτη μεγάλη φυγή από το σπίτι. Το δοκιμαστικό πέταγμα από την οικογενειακή φωλιά. Αποχαιρετισμός της αγκαλιάς των γονιών και της στέγης τους, έφοδος στον έρωτα και στη ζωή που περιμένουν εκεί έξω... Με την επιστροφή εκεί σημαίνεται μια νέα ίσως αφετηρία ίσως και το καινούργιο πέταγμα. Με τη σωτήρια επέμβαση της μνήμης! Η Ρόδος είναι η μνήμη της τελετής ενηλικίωσης. Είναι ίσως και η έννοια της γυναίκας εκφρασμένη με γεωγραφικούς όρους. Η Ρόδος θα παραμείνει ένα σημείο αναφοράς κάτω από τη σφραγίδα του τέλους της αθωότητας. Σαν ιδανικό αλλά και σαν ανέφικτος στόχος. Είναι ο «ανέσπερος τόπος» κατά τον αφηγητή. Παρά την υψηλή τουριστική επισκεψιμότητα του νησιού, η απόβαση των πέντε φίλων εκεί με τον «Θεροίτη» φαντάζει ακατόρθωτο, μεγαλεπήβολο σχέδιο και σπουδαίο όνειρο.

Στο βιβλίο λαβαίνουν μερίδιο αναφοράς και κάποιοι σταθμοί του «Θεροίτη» και του πληρώματος στο δρόμο προς την Μυτιλήνη. Πρώτος σχεδόν υποχρεωτικός σταθμός στο ταξίδι, από μηχανική αβαρία, ένα νησί στο βόρειο Αιγαίο. Ο Αη Στράτης. Τόπος εξορίας κομμουνιστών και αντιφρονούντων σε ζοφερές εποχές. Οι άνδρες εδώ ψηλαφούν τη μνήμη, ακροώνται τη φωνή του αίματος και συμπαραστέκονται στο Στάθη- Αχιλλέα.

Το νησί, τόπος εξορίας παλιά και τώρα μέρος ήσυχου, πιο πολύ μοιάζει με σκυλί που γλύφει ακόμα τις πληγές του ύστερα από 'ναν μεγάλο καυγά. Είναι η σύγχρονη προσκηνοματική κιβωτός των ηττημένων. μια Δήλος των διαψεύσεων. Τόπος εξορίας της νεότητας και των ονείρων της. Πόσο διαφορετικό μέρος από τη Ρόδο: Στην Ρόδο άνοιγαν φτερούγες. Στον Αη Στράτη αυτές ψαλιδίζονταν... Το νησί μια Σπιναλόγκα για «άρρωστα μυαλά», τόπος εκτοπισμού των επαναστατών κάθε λογής που κάποτε τους βάφτισαν στο σωρό «κομμουνιστές». Μνήμη εμφυλίων σπαραγμών που έστειλαν εκεί, όπως στις χωματερές, ανθρώπινα απορρίμματα και ράκη, χρόνια που προετοίμασαν βουβά το έδαφος για την μεγάλη φανφάρα που ακούγεται εκκωφαντική και μονότονη σήμερα. Αυτό το σχεδόν ακατοίκητο μέρος έκαψε πολλούς τότε. Κι ένας κεραυνός αποτυπωμένος σε πρόσωπα ανδρών που κοιμούνται τον «νήδυμο ύπνο» μέσα στις σκηνές τους στοιχειώνει σε μια φωτογραφία...

«Ημασταν για κάποιες ώρες ναυαγοί και αιχμάλωτοι της ιστορίας, πέντε αθώες πασχαλίτσες

που έτρεχαν σε σύγχυση πέρα δώθε πάνω σ' ένα γδαρμένο τομάρι τεντωμένο. Τέτοιο φανταζόμενον πάντα το συλλογικό μας υποσυνείδητο: ένα ταμπούρλο χωρίς ηχείο, άστομο και άλαλο»¹⁵.

Το νησί αυτό, σκευοφυλάκιο της μνήμης, λες και κατοικείται όλο κι όλο πια από έναν γέροντα με χαμένα τα λογικά του στην ομίχλη της γεροντικής άνοιας. Μέσα από το σύθαμπο, της βιολογικής παύσης και αναχώρησης, που τον τυλίγει προβάλλουν επίμονα και επιλεκτικά οι παλιές μονάχα μνήμες λες αυτές και μόνον αυτές πρέπει ν' απομείνουν άσβηστες. Ο ίδιος γέροντας θα προβλέψει (μάντης κακών...) δίνοντας χρησμό στους ταξιδιώτες για κείνον τον επικείμενο θάνατο στο μέρος όπου «έχει διαβόλοι». Ο Τειρεσίας του Αη Στράτη προλέγει...

Μια άλλη στάση στα Καρδάμυλα της Χίου, γη γονεϊκή εφοπλιστών, θαλασσοπόρων και θαλασσομάχων ελλήνων, μέρος που ο θρύλος θέλει να επισκέφθηκε ακόμα κι ο Χριστόφορος Κολόμβος -προφανώς χάνοντας το δρόμο του-. Το σημαινόμενο της επίσκεψης -στάσης εδώ σαφές: Η κλειστή λεκάνη της Μεσογείου δεν θα εμποδίσει την μεγάλη απόδραση. Οι ευλογίες της ναυτοσύνης θα φτερώσουν τη φυγή των εταίρων...

Η Μυτιλήνη όμως αποδεικνύεται ένα φιάσκο. Η συνάντηση της παρέας με την Ελένη η αδίστακτη ελαφρότητά της, η φρικτή υπολογιστική της φύση, η ανούσια -ωραία όμως πάντα- παρουσία της. Η βαλίτσα με τα ρούχα της Ελένης αδειάζει στη θάλασσα. Πάνω στα νερά σκορπίζονται οι απτές αποδείξεις του μάταιου ταξιδιού για χάρη της. Πεθαμένα κι αδέσποτα πια, επιπλέουν τα «αδειανά πουκάμισα» που τόσο καίρια ονομάτισε ο Γ. Σεφέρης συνοψίζοντας το μακελειό της Τροίας. Οι εταίροι αναχωρούν βιαστικά μέσα στη νύχτα. Προς το μαύρο πέλαγος.

Κακήν κακώς με το θάνατο του Μυκηναίου το ταξίδι τελειώνει. Σχεδόν ακυβέρνητο το ιστιοφόρο, περιμένει τον έμπειρο καπετάνιο μιας εταιρίας για να το φέρει πίσω στη μαρίνα της Καλαμαριάς εκεί απ' όπου ξεκίνησε. Ο «Θεοσίτης», σχεδόν σαν να κηδεύεται κι αυτός, επιστρέφει στην πόλη για ν' αράξει προς πώληση πια. Κανείς δεν τον χρειάζεται. Κανείς από τους εταίρους δεν θα επιχειρήσει και πάλι να φύγει. Όλοι επιστρέφουν πίσω στην πόλη και στις ζωές τους εκεί.

Εκτός από έναν. Ο ονειροπόλος Χαλκίνης, με τις αδιάκοπες εσωτερικές αγωνίες και μάχες τότε ακριβώς σχεδόν χάνει τα λογικά του, χάνει τον κόσμο από τα μάτια του, χάνει την πόλη από το νου του, χάνει την αίσθηση κάθε οικείου πράγματος. Η «ασυνειδησία» (αποπραγματοποίηση και η αποπροσωπότητα με την ψυχιατρική

τους έννοια) τον αγκαλιάζουν. Αποξενώνεται μέσα στον κόσμο κι έτσι ψυχικά τυφλός θα οδηγηθεί στον «έσω νόστον».

«*Ημουν ο κανένας και ήθελα να γίνω το απόλυτο τίποτα. Μετά από ένα κοπιαστικό ταξίδι το κατάφερα*»¹⁶.

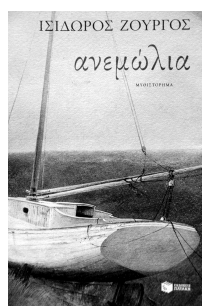
*ΟΥ ΤΙΣ ΟΥ ΤΙΣ ; Οδυσσεύς
το όνομα της οικογένειάς μου
κι ο αγέρας μέρος της μεθόδου*¹⁷

Ο Όμηρος και Οδυσσεύς. Αυτός που κάποτε θα καταστεί «Ούτις», ανύπαρκτος, Κανένας, τίποτα. Αυτός θα συνεχίσει το ταξίδι και μετά που όλα θα 'χουν τελειώσει και θα 'χουν σφραγισθεί με την ήττα από τον μεγάλο σκιερό κόσμο του θανάτου. Αυτός που του μέλλεται να χαθεί σε μια μεταφυσική καθήλωση-περιπλάνηση.

«*Ο Θεοσίτης ήταν για όλους μια τελευταία ελπίδα. Τώρα καθώς οι άλλοι γυρίζουν πίσω με το κουφάρι του ανίσχυρου βασιλιά, κι εγώ χρειάζομαι λίγο ακόμη χρόνο για να με τελειώσω, να σβήσω, να γίνω Κανένας, να ξεσκονίσω όλες τις γωνιές του τίποτα*»¹⁸.

Ο Χαλκίνης κατεβαίνει στον Άδη ενός υπογείου στην Αθήνα για να ξαναζηήσει σε μια ιδιότυπη «Νέκυια Δευτέρα». Η πρώτη ήταν στον Αη Στράτη μαζί με τους εταίρους.

«*Ημουν από καιρό Νέκυσ κι εγώ, αυτός που του κλείνει ή γυναίκα του το τηλέφωνο, που παράτησε το παιδί του γιατί ξεμυαλίστηκε από δύο απλωμένα πανιά και τα ψεύτικα λόγια μιας Ελένης. Εγώ ο Νίκος Χαλκίνης, με ατροφικό μέσο μου το δέντρο της αγάπης, χέρσος, ξεχασμένος πια από τους ίδιους του τους συντρόφους, κατέβηκα εκείνα τα σκαλοπάτια και χώθηκα κάτω απ' τη γη*»¹⁹.

Ισιδώρου Ζουργού
Ανεμώλια
εκδόσεις Πατάκη 2011
σελ. 458

Σ' αυτό το υπόγειο αποχαιρετά τον παλιό κομμουνιστή Λάμπρο, που δούλεψε σαν θυρωρός σε πολυκατοικία κι είχε έναν κήπο φυτεμένο στην πρασιά -σαν παράνομο όνειρο, σύμβολο του κόσμου που θέλησε και στερήθηκε, και που τώρα φεύγει από τη ζωή.

Δεν είναι διόλου τυχαίο πως δυο άνθρωποι μέσα σ' αυτό το βιβλίο ζουν σχεδόν κάτω από τα πέλαμα των ανθρώπων μέσα σε υγρά και σκοτεινά ημιυπόγεια, ατενίζοντας βρωμερές τοιμεντένιες πρασιές και πόδια περαστικών στα παράθυρα. Αυτοί είναι :ο «αλιεύς ψυχών», ο Μιχάλης, πνευματικός μέντορας του Νίκου Χαλκίνη και ο εν χριστώ πνευματικός του πατέρας, ο ηττημένος κομμουνιστής Λάμπρος. Δυο αποσυνάγωγοι που ζουν υπογείως και αφανείς. Σαν άορατοι. Η λατρεία προς την Τέχνη και η ιδεολογική παρέκκλιση από τον ισχύοντα

κομφορμιστικό συμφυρμό, ανήκουν στα υπόγεια του πλουμιστού νεοελληνικού ονείρου με το κραυγαλέο life style και την κούφια φαντασμαγορία.

Εδώ, ο κατά Ζουργόν «Ούτις», θα συναντηθεί μοιραία με τον αρωματισμένο και καρτερικό κόσμο των γυναικών, των γόνων της Καλυψώς. Ένας σχεδόν εξωτικός και ανέλπιστος έρωτας θα προκύψει μέσα στο περιβάλλον ενός συνοικιακού κομμωτηρίου, ανάμεσα σε γυναικεία λόγια, συμπνετικά πρόσωπα, που απαλύνουν τραύματα και ενισχύουν την λήθη, ικανά να μαγεύουν τον πλάνητα. Και οσμές μαζί με γεύσεις από σπιτικό φαγι και περιποίηση που θα αποκοιμίσουν τη μνήμη. Ο κόσμος των γυναικών, η σιωπηλή του παρουσία και επιστασία πάντοτε σ' ολόκληρο το βιβλίο. Ο κόσμος της Πηνελόπης, της Ναυσικάς, της Καλυψώς, της Ελένης εδώ βρίσκει τον ορισμό, την εξήγηση, τη δικαίωση. Ο κόσμος των ανδρών χάνει τα δίκια του, ξεσκεπάζεται.

Κι εδώ κάποτε μια φωτογραφία αποκαλύπτει πως στη ζωή του αφηγητή Χαλκίνη υπάρχει και ο Δημήτρης ο οποίος φωτίζεται ισχυρά στη σκηνή. Με σχεδόν απωθημένο τον πανίσχυρο γονεϊκό δεσμό, στις σκοτεινές ατραπίδες του υποσυνείδητου, χρειάστηκε να αφανισθεί, να γίνει το απόλυτο τίποτα, για να ξανασυναντήσει τον Τηλέμαχο ο τελευταίος περιπλανώμενος πρυμνιός ποιητής. Η φωτογραφία αυτή λες και θα λύσει κάποια μάγια. Από δω κι ύστερα η επιστροφή συμβαίνει με επιτακτικό τρόπο. Ο «έξω νόστος» νικά τον «έσω νόστον». Ξυπνά και πάλι το χρέος.

Όπως και στη ομηρική Οδύσεια ο πολύτροπος άνδρας, έτσι και ο Χαλκίνης των «Ανεμωλίων», ταξιδεύει με πλησμονή προς την πατρίδα (έξω νόστος) αλλά και εντός του (έσω νόστος). Ο έσω νόστος τον μακραίνει από την πατρίδα καθώς τον βυθίζει στους θαλάμους της ασυνειδησίας. Μέχρι την ημέρα του γυρισμού (το «νόστιμον ήμαρ») ο ήρωας θα καταφέρει να τροποποιήσει την ηρωική και παρορμητική συμπεριφορά του ώστε τέλος να επανενταχθεί στην οικογένεια και στην πόλη. Όλες οι δυσκολίες και τα εμπόδια για τον Οδυσσεά είναι πειρασμοί ή τέρατα που στήνονται ολόρθα εμπρός του (ο ίδιος του ο εαυτός κάποτε είναι ένα απ' αυτά...) κι όμως θα επιστρέψει για να συνεχίσει να ξαναζηήσει στο σπίτι. Στην Ιλιάδα ο Αχιλλέας παλεύει με το μέσα θηρίο και «κατά τον δαίμονα εαυτού» πορεύεται. Οι εξωτερικές μάχες αντικατοπτρίζουν την αδιάλειπτη και «άχρι του τέλους» εσωτερική μάχη. Στο δρόμο αυτόν δεν υπήρξε επιστροφή. Η πορεία ήταν θυσιαστική στο όνομα της φιλίας, στο όνομα του χρέους. Και η «ύβρις» πληρώθηκε πάντοτε στην Ιλιάδα με «θάνατον». Η θεϊκή καταγωγή διόλου δεν προστάτησε τον γυιό της Θέτιδας.

Στα είκοσι τρία κεφάλαια του βιβλίου βρέθηκαν να σημειώνω ένα σωρό λέξεις που φάνταζαν σχεδόν παράταιρες ατίθασες,

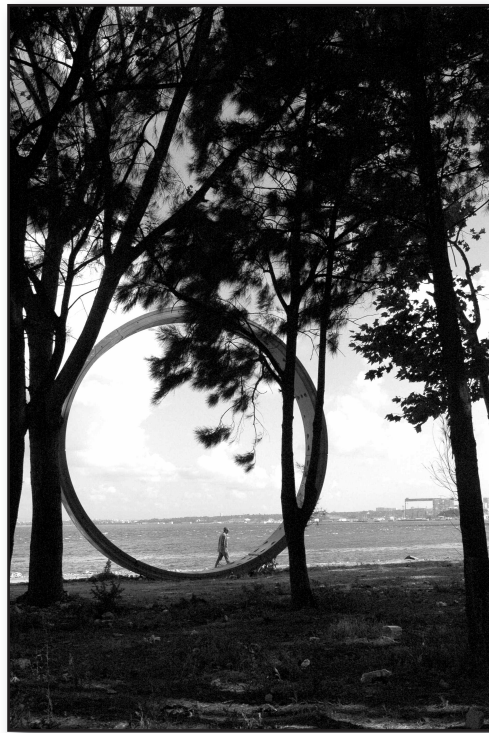
συνέχεια από την 15η σελίδα

σπαρμένες, ξεκάρφωτες και σαν πεταμένες στο δρόμο της αφήγησης λες κι επίτηδες ρίχτηκαν εκεί για το σκόνταμα της ψυχής και το λογισμό. Τα Ομηρικά έπη, βυθισμένα στο Αιγαίο βουνά, γεφυρώνουν για πάντα και ενώνουν μυστικά την γη των Ιώνων με τα χώματα της πατρίδας που έχει απομεινεί. Η θύμηση της γλώσσας γεφυρώνει τον παλιό με τον καινούργιο κόσμο. Οι κορυφές των δορυαίχμων λέξεων κάτω από το νερό προβάλλουν κάποτε και τρυπούν το ίδιο το χαρτί όπου γράφει ο Ζουργός. Λέξεις που υψώνονται για να σκοντάφτει η φτηνή γλώσσα μας, η στενεμένη σε διακόσιες -τριακόσιες το πολύ- λέξεις σε παραφθορά και λειψές. Για να γυμνάζεται η μουδιασμένη μας ψυχή, για να γκρεμιζόμαστε από το βάθος της υπεροψίας και της ανοησίας. Ίδιο το ξάφνιασμα τότε που πρωτοσυνάντησες στον «Οδυσσέα» του Τζόυς, μα και στον μεγάλο Έζρα Πάουντ, αυθύπαρκτες και αμετάφραστες μέσα στο αγγλικό κείμενο -θαλασσόξυλα με σωσμένα πάνω τους τόσες εικόνες- τις ομηρικές φράσεις. Λέξεις μωρόδικα γεμάτες και φρέσκες μετά χιλιάδες χρόνια θάλλουσες με ιριδισμούς στο φως της ανάγνωσης:

Ανδρόβουλη καρδιά, ο άναξ ανδρών, ο εκηβόλος Φοίβος, το έπος, το κώδος, δημοβόρος βασιλιάς, τηλεδαπός, αλαξάνεμος εταίρος, ο φαέθων ήλιος, ο καρτερόθυμος, οι κρατερόνυχοι ίπποι, τα εριόπυκνα αρνιά, η πολύτροφος γη, η ευρύπορη θάλασσα, η ροδοδάκτυλη Ηώς, άνεμος πρωιγενής, ο οίνωψ πόντος, ο νήδυμος όπνος, ο χάλκινος όπνος, η αμβροσία νύχτα, ο γόος του χρόνου, αιθερόφωνες ενοχές, θούρια αλκή, άλκιμος έρωτας, η αλισάχη του χρόνου, η καλλίπυγος, ο πρυμνός ποιητής, μακρουάχωνοι ίπποι, ο καλλίρροος ποταμός, νέκυσ, παίζω πεσσούς, αιματόεντα όπλα, χαλκεόφωνος, ασπερόεις ουρανός, ορθόπεια...

Πολλαπλές οι διεισδύσεις των επιρροών στο έργο αυτό. Τόσο από τα πρωτότυπα έπη της «Ιλιάδας» και της «Οδύσειας» του Ομήρου όσο και των επανεγγραφών και επαναδιατυπώσεων όπως αυτές επιχειρήθηκαν σε πλείστα όσα έργα μέχρι σήμερα. Ο Ζουργός που διακρίνεται για την συγγραφική συνέπεια, την εμβριθεία, την πολυμάθεια και τις μεθοδικές του αναγνώσεις δεν θα μπορούσε εδώ να συμπεριφερθεί αλλιώς. Χρησιμοποιώντας τον Όμηρο σαν παρτιτούρα ανέπτυξε κι έχτισε την δική του μυθιστορία. Το βιβλίο έχει τα χαρακτηριστικά μιας μεγάλης αφήγησης που συνετέθη με «ταπεινά υλικά» του σύγχρονου βίου. Όλα μαζεμένα από τους δρόμους και την αγορά όπου σέρνεται μονάχα η σκόνη της ιστορίας, η σκόνη των λαών που αφανίστηκαν, η σκόνη που ο άνθρωπος άφησε. Μνήμη των απωλειών μα και προσπάθεια ανεύρεσης ενός νοήματος, μιας ελπίδας βάσιμης για το ταλανιζόμενο ανθρώπινο γένος. Γράφει ο John Donne (1572-1631) στον «Στοχασμό ΙΖ'»:

«Όλη η ανθρωπότητα είναι έργο ενός συγγραφέα και είναι όλη ένα βιβλίο. Όταν ένας άνθρωπος πεθαίνει, δεν σχίζεται κάποιο κεφάλαιο από το βιβλίο αυτό αλλά μεταφράζεται σε μια γλώσσα καλύτερη. Και κάθε κεφάλαιο έτσι πρέπει να μεταφραστεί. Ο Θεός χρησιμοποιεί πολλούς μεταφραστές: άλλα κείμενα μεταφράζονται από την ηλικία, άλλα από την αρρώστια, αλλά από τον πόλεμο άλλα από την δικαιοσύνη. Μα το χέρι του Θεού βρίσκεται σε κάθε μετάφραση, και το χέρι του θα δέσει όλα τα σκόρπια φύλλα μας ξανά για κείνη τη βιβλιοθήκη, όπου κάθε βιβλίο θα στέκει ανοιχτό απέναντι στο άλλο»²⁰.

Ανέφερα πιο πάνω τη λέξη παρτιτούρα και οφείλω να παρατηρήσω πως και οι ήχοι που ακούγονται στο βιβλίο αυτό δικαιολογούν απόλυτα τη χρήση της. Από το θρόισμα του αέρα πάνω στα νερά, τα πανιά και τα ξάρτια που χτυπιούνται με τον άνεμο, το θόρακα του πλοίου που ανασαίνει πάνω στο νερό, τον παφλασμό των κυμάτων, τον αέρα που σφυρίζει στο αρμένισμα μεσοπέλαγα, μέχρι το βουητό των ποταμιών της πόλης, με τα μηχανοκίνητα των εποχουμένων, ως τα λαϊκά τραγούδια. Ένα τραγούδι («Βρέχει φωτιά στη στράτα μου») επαναλαμβάνεται με εμμονή. Ήχοι φυγής...

Κλαγγή όπλων δεν ακούγεται. οι μάχες έχουν συμβεί κι έχουν χαθεί ή κερδηθεί σχεδόν βουβά για τον κάθε εταίρο και για κάθε πρόσωπο του βιβλίου χωριστά. Υπάρχουν μαρτυρίες και μνημονικές εγγραφές για τους ήχους που προκάλεσαν τα εμφανή τραύματα που έχει αποκτήσει ο καθείς στο πεδίο της μάχης. Και μεγάλες παύσεις υπάρχουν (ή σιωπές ... θορυβώδεις). Μια τέτοια απέραντη παύση είναι η στιγμή του θανάτου του άνακτος των ανδρών, που, καθώς έχει ήδη προμηνυθεί σε προηγούμενες σελίδες του βιβλίου, μοιάζει να μην προκαλεί σε κανέναν από τους εταίρους - ακόμα και στον αδελφό του- αιφνιδιασμό

ή πανικό. Όλα συμβαίνουν ήσυχα. Σχεδόν αθόρυβα και σε σιωπή. Ένωσα πως αντίκρισα και διάβασα δυο σελίδες βουβές σ' εκείνο το σημείο. Ο θρήνος για τον «Ανακτα» προϋπήρξε. επί χρόνια μάλιστα. Απομένουν μονάχα οι επιτάφιας σπονδές που του θα προσφέρουν οι φίλοι. Από δω και πέρα ο δρόμος της παιγνιώδους φυγής τελιώνει. Η ώρα της επιστροφής των εταιρών στην πόλη έχει σημάνει.

Ετούτο λοιπόν το βιβλίο μοιάζει να το έγραψε ο φόβος της απώλειας των στηριγμάτων. Ο φόβος του μεσήλικα άνδρα που αφυπνίζεται μέσα στο ζόφο του «αδιανόητου νεοελληνικού τίποτα». Τούτο το βιβλίο θεωρώ πως γράφτηκε ώστε να θεοπισθεί ένας εκ νέου βιώσιμος κόσμος. Να ορισθούν εξαρχής τα όρια και τα θεμέλιά του. Ο Ζουργός, άξιος χειριστής του ελληνικού λόγου και της τέχνης της γραφής, μας έδωσε αυτό εδώ το βιβλίο που είναι ίσως το πλέον άψογο τεχνικά απ' όλα όσα μέχρι τώρα μας έχει δώσει. Βρίσκω αναλογίες με την «Ψίχα εκείνου του καλοκαιριού» όπου η ζωντανή μνήμη της παιδικής ηλικίας αποκτά την άξια τιμητική της. Και στα «Ανεμώλια» επίσης, καθώς η ιστορία εκτυλίσσεται και πάλι γύρω από την πόλη της Θεσσαλονίκης, και με προσχηματικό τελείως το ταξίδι φυγής, άξονας της μνήμης παραμένει η παιδική ηλικία που έχει συνδέσει πέντε άνδρες σ' αυτήν την ασίγαστη φιλία και σχέση ζωής.

Η διήγηση καθορίζεται από το αφηγηματικό flash back, την πολυεπίπεδη αναφορά, τον εσωτερικό μονόλογο που προσφέρει το απαραίτητο ψυχολογικό και διανοητικό βάθος σε σχέση με το επιφανειακά «αφελές» ή και παιγνιώδες θέμα και τα δρώμενα (μια φυγή στραπάτσο, μια γκροτέσκα αναχώρηση -προς το αναπόδραστο- ανδρών με παιδικές συμπεριφορές). Οι σκέψεις των προσώπων του μύθου -όπως μας παραδίδονται από τον αφηγητή Νίκο Χαλκίνη- αποκτούν πολύ συχνά δοκιμακό χαρακτήρα. Η πειθαρχημένα δομημένη διήγηση υφίσταται συχνές ανατροπές. Μελετημένοι και δουλεμένοι χαρακτήρες, πειστικοί μας εισάγουν παραδομένους στην συμπαγνία της μυθιστορίας. Όσοι θα περιμένουν να συναντήσουν πειραματισμούς κάθε λογής, νεωτερισμούς που ξαφνιάζουν ή δομικές καινοτομίες μορφής και ύφους στα «Ανεμώλια» μπορεί να απογοητευτούν. Έχουν κι από άλλους απαντηθεί αυτά. Ο Ζουργός δεν αποσπάται από το σώμα των μεγάλων ελλήνων πεζογράφων. Είναι επικός και βαθύς και χαράζει ένα δρόμο συνέχειας. Και μ' αυτήν την έννοια είναι κλασικός συγγραφέας. Δεν θ' αναζητήσουμε λοιπόν εδώ «πρωτοπορία» μα διάρκεια. Ποιό όμως είναι το αληθινό ζητούμενο αυτού του βιβλίου;

Δεν είμαι τίποτα

Ποτέ δεν θα είμαι τίποτα.

Δεν μπορώ να θέλω να είμαι τίποτα.

Εκτός απ' αυτό, έχω μέσα μου τα όνειρα όλου

συνέχεια δεξιά

του κόσμου²¹.

Ο Τζόυς βάζει τον δικό του Οδυσσέα να περιπλανιέται σε μια μόνο μέρα, καθώς στο ογκώδες εκείνο βιβλίο όλα συμβαίνουν μέσα σε μια μόνον μέρα. Πόσο κράτησε το ταξίδι στα «Ανεμόλια»; Σχεδόν δυο μήνες, όσο ένα καλοκαίρι. Τέλος Αυγούστου κι όλα έχουν τελειώσει. Μια τυχαία συνάντηση κατά την επιστροφή στη Θεσσαλονίκη με τον Μιχάλη των εφηβικών χρόνων και μια εκατέρωθεν -προσγειωτική- παραδοχή των ισχυόντων. Από τον ονειροπόλο έφηβο Ντέμιαν που ξεχωρίζει ανάμεσα στα υλικά, που σημάδεψαν κι έπλασαν την νεότητά του, ο Χαλκίνης στέκεται πλέον με σημασία στη φράση-κραυγή του Ρίλκε «είμαστε οι μέλισσες του αόρατου». Κι αν δυοπιστεί στην ικανότητά του ν' αφουγκραστεί πια το βόμβο τους είναι κάποιον χρέος που κινεί τη ζωή του. Και η ηθική ικανοποίηση (και ευτυχία) που του προκύπτει από την «υποχρέωση» να σπρώχνει ένα καρότσι που μεταφέρει ένα ανήμπορο σώμα μέχρι αυτό ν' αξιωθεί να κάνει τα πρώτα του ανεξάρτητα βήματα, δίνει το στιγμή πάνω από τους χαλεπούς και δυσσοίωτους καιρούς. Ο Ζουργός υποβάλει σχέδιο μελέτης της ζωής και πνευματική παρακαταθήκη επιβίωσης μέσα από αυτό το -σχεδόν- βιβλίο «για άνδρες»²².

Το κάτοπτρον του κόσμου. Αλλά και το έσοπτρον. Ο έσω και έξω νόστος. Η Τροία ως προϋπόθεση της Ιθάκης. Η Ιθάκη πριν και μετά την Τροία. Η ωραία Ελένη ως προϋπόθεση της Αυλίδας και της θυσίας εκεί αλλά και ως προϋπόθεση της Τροίας, ως προϋπόθεση και της επιστροφής. Η Ιθάκη : η πόλις. Ο γυρισμός εκεί και το νόστιμον ήμαρ δεν ξημερώνουν ματαιώς...

«Τις πρώτες μέρες της επιστροφής μου κατάλαβα πόσο ενεργητικό είναι να περνάμε κι εμείς κάποιες ώρες στην κουζίνα μαζί με τις γυναίκες. Εκεί, ανοιγοκλείνοντας ντουλάπια, στους αχνούς του νερού που κοχλάζει στα μπαχάρια που ξεφεύγουν απ' το βάζο και κατακυλάνε στον λάγκο, δίπλα σ' αυτές ανιχνεύουμε το πραγματικό μας πρόσωπο. Σε κάθε κουζίνα, σε κάθε γυναίκα υπάρχει ένα ματάκι, όπως αυτά που βάζουν στις εξώπορτες. Σκύβοντας και κοιτάζοντας, μπορεί μια μέρα να δεις την αιωνιότητα να σκομπρίζει τα πόδια της στο χαλί και να σου χτυπάει το κονδούνι»²³.

Ωστόσο το αυτί του Νίκου Χαλκίνη τις σιωπηλές νύχτες τις αγρύπνιας ακόμα αφουγκράζεται και περιμένει να ακούσει!

ΤΕΛΟΣ

Αναφορές και σημειώσεις

- 14. Δημήτρης Δημητριάδης «Ο ιός της Ελένης». Περιλαμβάνεται στον τόμο δοκιμίων «Η εμπράγμη φαντασία-Μια πολύπλευρη συνείρεση», Ίνδικτος, 2007.
- 15,16,18,19, 23. Ισιδώρος Ζουργός, Ανεμόλια, εκδόσεις Πατάκη, 2011
- 17. Εζρα Πάουντ «Τα Άσματα της Πίλζας», Cantio LXXIV, μετφρ. Αντ. Ζέρβα, Ίνδικτος
- 20. Περιλαμβάνεται στη μικρή ποιητική ανθολογία «Άγνωστες γλώσσες-Μικρή ποιητική εκλογή» μετφρ. Μίλτος Φραγκόπουλος, Άγρα (2009).
- 21. Φερνάντο Πεσόα, Ποιήματα. «Καπνοπωλείο» ποίημα του «ετερώνυμου» Αλβάρο Ντε Κάμπος (μτφρ. Γιάννης Σουλιώτης), Printa 2007.
- 22. Λαμπρινή Κουζέλη, «Ανδρικές αποδράσεις», Το Βήμα της Κυριακής (Βιβλία) 24/4/2011, τχ. 16189.

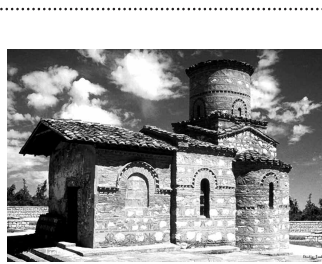
Ο κ. Ν. Τσίγκας, ιατρός νευρολόγος, κατάγεται από το Βογασιτικό, ζει και εργάζεται στην Θεσσαλονίκη.

Για να γίνει ανταγωνιστικός ο τουρισμός

Ενθαρρυντικά είναι τα μηνύματα για αύξηση του εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα, εν αντιθέσει με τον εσωτερικό, που πιστεύω ότι θα έχει μια πτώση ίσως και διψήφιου αριθμού. Την ευκαιρία για αύξηση του εισερχόμενου τουρισμού τη ζητούσε η χώρα μας, η οποία τα τελευταία χρόνια γνώριζε μόνο πτώση.

Αυτή την ευκαιρία η Ελλάδα, το Υπουργείο Τουρισμού, η τοπική αυτοδιοίκηση, ο ξενοδοχειακός κλάδος και όσοι εμπλέκονται με τον τουρισμό από το «καλημέρα» μέχρι το «αντίο» πρέπει να την αξιοποιήσουμε για καλύτερες τουριστικές χρονιές. Αυτό πρέπει να το προσέξουμε ιδιαίτερα γιατί ο Έλληνας εύκολα ενθουσιάζεται και εύκολα απογοητεύεται. Όλοι πρέπει να συμβάλουμε για να βγει μια επιτυχημένη τουριστική περίοδο και να γίνει μη γίνει αυτή η χρονιά ευκαιρία της «αρπαχτής». Είναι ακόμα σημαντικό να χτυπήσει ο «κώδωνας του κινδύνου» για τους λίγους κακούς τουριστικούς επιχειρηματίες, οι οποίοι εκθέτουν όλους όσοι καταβάλλουν προσπάθειες για την ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού και την άψογη παροχή υπηρεσιών. Επιβάλλεται στη φετινή τουριστική σεζόν οι τουρίστες να φύγουν από τη χώρα μας ευχαριστημένοι, χωρίς παράπονα και κυρίως να μη φύγουν μετανιωμένοι που επέλεξαν την Ελλάδα για το ετήσιο παραθεριστικό τουριστικό τους ταξίδι. Την ευκαιρία οι τουρίστες επισκέπτες θα μας τη δώσουν, από εμάς εξαρτάται με ποιον τρόπο θα την αξιοποιήσουμε καλύτερα. Στόχος είναι οι επισκέπτες μας να γίνουν οι καλύτεροι πρεσβευτές του ελληνικού τουρισμού. Στο τέλος της σεζόν θα μετρήσουμε τα θετικά αποτελέσματα και θα βάλουμε νέο στόχο η επόμενη τουριστική σεζόν να είναι ακόμα καλύτερη.

Η Ελλάδα έχει πάρα πολλά να προσφέρει στους τουρίστες, είναι μια χώρα με τις πιο όμορφες, ποικίλες και σπάνιες περιοχές. Εχουμε την υποδομή για να τους κρατήσουμε για πολλά χρόνια στη χώρα μας και αν είναι ευχαριστημένοι θα μας φέρουν και άλλους φίλους τους. Η Ελλάδα έπρεπε να είναι πριν πολλά χρόνια μέσα στους δέκα καλύτερους τουριστικούς προορισμούς, στόχος που τέθηκε από τον πρωθυπουργό στη γενική συνέλευση του ΣΕΤΕ, όμως ποτέ δεν είναι αργά. Από την τελευταία τουριστική κρίση η Ελλάδα είναι πιο ώριμη πια να ανακτήσει το χαμένο έδαφός της και να φτάσει ακόμα πιο ψηλά και στην πρώτη θέση προτίμησης, αρκεί να δώσουμε με-

γάλη προσοχή εμείς οι εργοδότες (ξενοδόχοι) και το ξενοδοχειακό προσωπικό που είναι το Α και το Ω για την καλύτερη παροχή υπηρεσιών. Ταυτόχρονα πρέπει να είναι αρνητικοί στην απεργία, καλόκαρδοι και ευδιάθετοι για την εξυπηρέτηση των τουριστών (πελατών) και όσοι άλλοι εμπλέκονται στο τουριστικό επάγγελμα, π.χ. ταξί, ξεναγοί, εστιατόρια, καφέ κ.λπ. Η Ελλάδα είναι μια χώρα πλούσια σε φυσικές ομορφιές και έχει ενδιαφέρον για όλες τις κατηγορίες ανθρώπων. Διαθέτει ήλιο, θάλασσα, βουνό, αρχαία φυσική ομορφιά, ελληνική μεσογειακή κουζίνα και την παραδοσιακή ελληνική φιλοξενία, την οποία τα τελευταία χρόνια την αγνοήσαμε. Μια τέτοια χώρα που είναι φτιαγμένη για τουρισμό είναι κρίμα να μην είναι μέσα στους πρώτους 10 καλύτερους τουριστικούς προορισμούς.

Ακόμα πρέπει και επιβάλλεται να κατεβάσουμε το κόστος των δωματίων ώστε η Ελλάδα μας να γίνει ανταγωνιστική έναντι των άλλων χωρών, κάτι που θέλουν

τικά Τέλη-Καύσιμα και να μειώσει το ΙΚΑ του εργατικού δυναμικού, που είναι δυσβάσταχτο κόστος για τους τουριστικούς επιχειρηματίες. Με αυτό το κόστος λειτουργίας των ξενοδοχείων οι επιχειρηματίες του τουρισμού δύσκολα μπορούν να ανταγωνιστούν για παράδειγμα τον Τούρκο επιχειρηματία ξενοδόχο

στην τιμή του δωματίου. Είναι προφανές ότι δεν θέλουμε να είμαστε ακριβότεροι των άλλων χωρών, αλλά το κάνουμε λόγω ανάγκης, γιατί ο Τούρκος επιχειρηματίας ξενοδόχος έχει σημαντικά μειωμένο κόστος λειτουργίας σε σχέση με τον Έλληνα ξενοδόχο. Ο εργαζόμενος πρέπει να ικανοποιείται απόλυτα από την εργασία που παρέχει γιατί αλλιώς πάμε στην κοινή λογική που λέει «εσύ κάνεις ότι με πληρώνεις και εγώ κάνω ότι εργάζομαι». Δεν θεωρώ αυτή τη λύση του προβλήματος σωστή, το κόστος μπορεί να μειωθεί με πολλούς τρόπους, όπως η υψηλότερη και μακρύτερη επιδότηση για θέσεις σε όλους τους εργαζόμενους στην ξενοδοχειακή επιχείρηση και γενικά μείωση του κόστους της καθημερινότητας για τον κάθε εργαζόμενο και για τον κάθε πολίτη. Παράλληλα, η φερεγγυότητα του Έλληνα επιχειρηματία δυστυχώς στη χώρα μας καταδικάζεται αντί να είναι παράδειγμα προς μίμηση. Είναι αλήθεια ότι ο φερέγγυος στο Δημόσιο αλλά κυρίως

συνέχεια στην επόμενη σελίδα

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Κ. ΚΑΡΑΤΖΑ, MD/MPA
Χειρουργός Οφθαλμιάτρος

ΟΦΘΑΛΜΟΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
www.EyeCareKastoria.gr

Ώρες λειτουργίας:
Δευτέρα - Παρασκευή
09.00 - 15.00 & 17.00 - 21.00

Λ. Κύκνων 36, Καστοριά 52100
Τηλ. 24670 87600